

Till berörd remissinstans

Remiss om Strategi mot våldsbejakande extremism

Stockholms stad kommer under år 2015 att besluta om en stadsövergripande strategi mot våldsbejakande extremism. Socialnämnden i Stockholm har skrivit fram utgångspunkter för socialtjänstens arbete i detta avseende. Den delstrategin remitteras nu tillsammans med detta missiv i syfte att arbeta fram en stadsövergripande strategi.

Stockholms stad ska värna det demokratiska samhället. Öppenhet, tolerans och respekt för demokratins spelregler, samt allas lika värde ska i alla lägen hävdas. En tilltagande våldsbejakande extremism utgör ett hot mot, och i vardagen en begränsning av, rätten för varje individ att självständigt skaffa sig information och kunskap, bilda sig åsikter och rätten att torgföra dessa.

Stadens agerande ska vara tydligt. Våldsbejakande extremism, var helst den visar sig, ska bekämpas. Individer som i Sverige eller i andra delar av världen begår brottsliga handlingar ska ställas till svars för dessa. Rörelser som stödjer eller bejakar politisk eller religiös våldsbejakande extremism ska veta att staden inte accepterar deras agerande.

Det fortsatta arbetet med denna stadsövergripande strategi ska ta sin utgångspunkt i följande punkter:

- 1. Rekrytering till våldsbejakande extremism ska motarbetas.** Socialnämnden pekar i sin strategi ut en rad insatser som motverkar rekrytering till extrema rörelser. Anhöriga och civilsamhälle som vill hindra radikaliserings och exempelvis deltagande i krigshandlingar utomlands ska kunna få stöd och kunskap. Staden ska arbeta aktivt med uppsökande verksamhet. Flera av stadens verksamheter har redan utarbetade metoder för detta. Av avgörande betydelse är att stödja civilsamhället. Många gånger agerar extremismen i miljöer som inte är offentliga och inte tillgängliga för insyn. Det är därför angeläget att aktörer inom civilsamhället som är i besittning av hög trovärdighet och sociala nätverk ges goda förutsättningar att kunna möta de frågeställningar ungdomar i utsatta

miljöer har. Civilsamhällets roll har en stor betydelse, både i förebyggande arbete och i avhopparverksamhet.

Nationellt har beslutats om en gemensam telefontjänst där den som ringer ska kunna lotsas till lokal hjälp. Uppenbart är dock att arbetet behöver intensifieras och omfatta fler verksamheter. I den stadsövergripande strategin behöver pågående insatser förtydligas som stöd för det fortsatta arbetet. Det gäller även insatser som upparbetats i andra städer både inom och utom landet.

En del av att hindra rekryteringen till våldsamma extremistiska rörelser handlar om vilka signaler offentliga instanser sänder ut. Det är därför uppenbart att Stockholm, även om staden ska arbeta aktivt med avhoppare (se nedan), inte ska vidta åtgärder som kan uppfattas premiera eller belöna brottsliga handlingar.

- 2. Kunskapen om våldsbejakande extremism ska öka i hela staden.** Socialnämnden har initierat ett arbete och samarbete inom den sociala verksamheten. Men arbetet mot våldsbejakande extremism kan och ska inte begränsas till sociala insatser. I den kommande gemensamma stadsövergripande strategin ska tydliggöras hur medarbetare inom fler verksamhetsområden ska få ökad kunskap och redskap för att motverka våldsbejakande extremism. En stadsövergripande strategi behöver inbegripa insatser för att utbilda alla medarbetare.

Grund- och gymnasieskolan samt vuxenutbildningen behöver involveras i ett aktivt demokratiarbete. Detta ligger idag i skolans ordinarie uppgift men kan behövas ge ökat utrymme för att därigenom tydliggöra de värderingar som styr icke-demokratiska rörelser inom politik och religion.

- 3. Staden ska utveckla samarbetet med polisen.** I den våldsbejakande extremismens namn sker övergrepp mot demokratiska rättigheter i Sverige och utomlands. Våld och hot om våld används för att begränsa individens okränkbara rätt till frihet och ett självständigt liv. I extrema, men tyvärr inte ovanliga, fall kränker det rätten till hälsa, trygghet och livet självt. Dessa handlingar är avseende själva lagföringen en fråga för rättsväsendet att hantera. Staden ska genom sitt arbete, och i samverkan med rättsväsendet, bidra till att alla stockholmare kan känna trygghet och att gemensamma demokratiska spelregler följs.

Genom det arbete som sker inom stadens olika verksamheter ska demokratiska värden belysas och kunskap om olika rörelser och individers negativa odemokratiska agerande fångas upp. Denna kunskapsmassa behöver hanteras i samverkan med rättsvårdande myndigheter, som exempelvis polisen. Utgångspunkten för arbetet med en kommande stadsövergripande strategi mot våldsbejakande extremism är en ökad samverkan.

En strategi ska inkludera metoder och innehåll för samverkan. Handlingsplaner med tydliga ansvarsområden ska tas fram.

En central samordnarfunktion kan komma att prövas. Det är emellertid viktigt att samverkan med rättsvårdande myndigheter inte bara sker på central nivå. Även på lokal nivå är det angeläget att kunskap utbyts mellan stadens verksamheter och berörda myndigheter – inte minst polisen.

Olika städer i Norden och inom EU håller också på att ta fram handlingsplaner mot våldsbejakande extremism. Extremismen yttrar sig olika i olika städer, därför är kunskapsöverföring angeläget.

Staden ska genom de egna verksamheterna bidra till att upprätthålla rätten till demokratiska aktiviteter. Om yttrande- och mötesfrihet riskerar att hotas ska staden i samverkan med rättsvårdande myndigheter bidra till att avstyra hoten.

4. **Stöd ska ges för att hoppa av och långvarigt lämna destruktiva miljöer.** Socialnämnden har pekat på en rad åtgärder för gruppen som exempelvis återvänder från medverkan i extremistiska rörelser i utlandet och inte är omhändertagna av polis. Dessa insatser ska riktas till avhoppare som vill lämna den extrema rörelsen. Det finns redan i dag nationella och internationella erfarenheter av avhopparverksamhet. Olika frivilligorganisationer kommer här kunna bidra till att människor bryter destruktiva och farliga beteenden.
5. **Drabbade av extremism ska få stöd och trygghet.** Den medialt mest uppmärksammade våldsbejakande extremismen sker idag utomlands men även här hemma drabbas medborgare av övergrepp. Det är angeläget att staden kan ge stöd till individer, organisationer eller andra sammanslutningar som drabbats av våldsbejakande extremism. Staden ska i den stadsövergripande strategin redovisa överväganden om hur staden kan arbeta såväl i

långsiktigt verkande projekt som i mer akuta insatser tillsammans med grupper som utsatts för extremistiskt våld och därigenom bidra till att alla Stockholmare kan känna trygghet.

Ett Stockholm som håller samman minskar extremismens grogrund och är själva förutsättningen för strategin. Att ge alla barn och ungdomar möjlighet till en bra uppväxt, förutsättningar till bra resultat i skola, möjlighet till en meningsfull fritid samt senare i livet jobb är grunden för att minska utanförskapet och därmed grogrunden för extrema rörelser. När Stockholms unga känner att de kan påverka både det egna livet och samhällsutvecklingen minskar möjligheterna för våldsbejakande extremism att få fotfäste.

Därför är arbetet för ett sammanhållet Stockholm en förutsättning för framgång mot extrema rörelser. Staden ska i en stadsövergripande strategi väga in de övriga insatser som sker, inom exempelvis ramen för den sociala hållbarhetskommisionen, och som påverkar möjligheten att skapa en sammanhållen stad.

Detta underlag är tillsammans med Socialnämndens delstrategi en utgångspunkt för det program mot våldsbejakande extremism som kommer att beslutas i kommunfullmäktige under hösten 2015.

Det förebyggande arbetet kräver samverkan med civilsamhället, men det kräver också samarbete mellan olika delar i staden samt med relevanta myndigheter. Tillsammans kan vi ta ansvar för att hindra unga vuxna från att rekryteras till krigsförande länder eller till andra extremistiska rörelser inom vårt land.

En viktig del av det fortsatta arbetet med att ta fram en stadsövergripande strategi handlar därför om att involvera andra aktörer i processen. Stadsledningskontoret behöver därför i processen med att arbeta fram en stadsövergripande strategi lyssna in synpunkter från olika relevanta aktörer.

En stadsövergripande strategi bör nå brett stöd i kommunfullmäktige. Strategin ska visa ett gemensamt ställningstagande från det demokratiska samhället mot extrema rörelser och sända signalen att engagemanget för ett öppet och demokratiskt Stockholm som håller ihop är bestående över mandatperioderna.

Remisstid och kontaktpersoner

Remisstiden sträcker sig till den 28 september 2015, vilket vi ber er respektera. Om det av några skäl inte är möjligt för er att inkomma med svar inom utsatt tid måste en kontakt tas med den för ärendet ansvariga personen på roteln.

Ansvarig handläggare/borgarrådssekreterare på Finansroteln är Martin Nilsson, tfn 076-122 92 37, Elin Nordmark, tfn 076-122 92 25.

Remissvar skickas till:

- Finansroteln i **digital form (word/excel)**. Ange KS:s diarienummer som namn på ärenderubrik. Ex: KS 314-331-2004
- KF/KS kansli i **pappersform**.

Bilagga **inte** remissunderlaget. Det finns redan diariefört i kommunstyrelsens diarium.

Häfta **inte** ihop handlingarna.

Adresserna är följande:

Rotelns e-post: Funktion SLK RI-remissvar eller
RI-remissvar.SLK@stockholm.se

KF/KS kansli, Stadshuset, 105 35 STOCKHOLM

Med vänliga hälsningar

Martin Nilsson,
Finansroteln

Remitteringsmapp**Ärende: Socialnämndens förslag till Strategi mot
våldsbejakande extremism och missivbrev**

För yttrande senast: 28 september 2015

För yttrande senast SLK: 19 oktober 2015

Stadsdelsnämnderna	Facknämnderna	Övriga
Rinkeby-Kista	Arbetsmarknadsnämnden	SLK
Spånga-Tensta	den	Stockholms Stadshus
Hässelby-Vällingby	Utbildningsnämnden	AB
Bromma		Polismyndigheten i
Kungsholmen		Stockholm
Norrmalm		Nationella operativa
Östermalm		avdelningen
Södermalm		(Rikspolisens)
Enskede-Årsta-Vantör		Säkerhetspolisen (Säpo)
Skarpnäck		Brottsförebyggande
Farsta		rådet
Hägersten-Liljeholmen		FOI (Totalförsvarets
Skärholmen		forskningsinstitut)
Älvsjö		Nationella samordnaren
		mot våldsbejakande
		extremism
		Länsstyrelsen i
		Stockholm
		EXPO
		EXIT Fryshuset
		Sveriges kvinnolobby
		Stockholms Läns
		Landsting
		Sveriges judiska råd
		Sveriges muslimska råd
		Sveriges kristna råd

Stockholms stads strategi mot vålds- bejakande extrem- ism

stockholm.se

Stockholms stads strategi mot våldsbejakande extremism

1. Bakgrund

Vid socialnämndens sammanträde 27:e januari 2015 fick socialförvaltningen i uppdrag att utforma en strategi mot våldsbejakande extremism.

Våldsbejakande extremism är ett samlingsbegrepp för rörelser, ideologier eller miljöer som inte accepterar en demokratisk samhällsordning och som främjar våld för att uppnå ett ideologiskt mål. Det kan t.ex. röra sig om att med våld hindra andras demonstrations- och åsiktsfrihet, hot och våld mot meningsmotståndare eller hets mot folkgrupp.

I en demokrati har alla rätt att uttrycka sina politiska åsikter, även sådana som kan uppfattas som obekväma. Politiska handlingar som står i strid med demokratins grundläggande spelregler kan dock aldrig accepteras. Det är därför viktigt att värna demokratin mot våldsbejakande extremism. Staden utgår från följande definitioner: den våldsbejakande extremistiska autonoma miljön, den våldsbejakande högerextremistiska miljön och den våldsbejakande islamistiska extremistiska miljön. I Stockholms stad verkar och vistas personer och grupperingar från alla dessa tre miljöer.

Händelseutvecklingen efter krigsutbrott i Syrien och Ukraina då invånare från flera europeiska länder, inklusive Sverige, rest för att delta i strider har aktualiserat frågan om våldsbejakande extremism. Många länder och städer ställer sig frågan hur det ska gå att hindra invånare att resa till andra länder för att strida.

Professor Tore Björgo, vid polishögskolan i Oslo, identifierar i sin forskning fyra huvudtyper av våldsbejakande extremister (ideologiska, medlöparen, äventyraren och trasig social bakgrund). Oavsett bakomliggande anledning behöver arbetet för att motverka våldsbejakande extremism utvecklas strategiskt. Och det är viktigt att i detta arbete beakta ett genusperspektiv.

Sveriges regering tillsatte i juli 2014 en nationell samordnare för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism. Uppdraget utförs i form av en kommitté och ska vara slutredovisat den 15 juni 2015. Till särskild utredare, tillika nationell samordnare, har regeringen utsett Mona

Sahlin. I rollen som nationell samordnare ska utredaren förbättra samverkan mellan myndigheter, kommuner och organisationer på nationell, regional och lokal nivå när det gäller arbetet med att värna demokratin mot våldsbejakande extremism. Samordnaren ska också verka för att kunskapen om våldsbejakande extremism ökar och att förebyggande metoder utvecklas.

I uppdraget ingår att:

- stärka och stödja samverkan i arbetet med att värna demokratin mot våldsbejakande extremism på nationell och lokal nivå,
- inrätta en referensgrupp för kunskaps- och informationsutbyte,
- stödja aktörer som identifierar problem med våldsbejakande extremism lokalt, och
- genomföra riktade utbildningsinsatser.

2. Stockholms stads ansvar - fyra perspektiv

Staden har fyra perspektiv att förhålla sig till: ett främjande, ett förebyggande, anhörigstöd och ett efterperspektiv.

a) Främjande: ett Stockholm som håller samman med jämlika levnadsvillkor för barn och unga i alla stadens stadsdels-förvaltningar är en grund för att personer inte dras till våldsbejakande extremistmiljöer. Det handlar bland annat om att alla barn och unga ska få en bra uppväxt, förutsättningar till bra resultat i skolan, god fritid och senare i livet vidareutbildning och sysselsättning. Det främjande arbetet handlar också om ett demokratiskt hållbart Stockholm, med fokus på ett strukturellt arbete med demokratiutveckling, antirasism och mänskliga rättigheter.

b) Förebyggande: i det breda/universella förebyggande perspektivet, ska stadens förebyggande arbete fokusera på de stadsdels-förvaltningar där våldsbejakande extremistiska rörelser har fått fäste. Vidare ska staden agera skyndsamt med tidiga insatser vid signal och misstanke om att personer deltar i våldsbejakande extremistgrupperingar. Stadens insatser ska inrymma ett genusperspektiv för att säkerställa att stödet anpassas till allas behov.

Inom det här perspektivet är det demokratiska grundprinciperna om alla människors lika värde utgångspunkten och en god samverkan mellan berörda aktörer avgörande. Unga som riskerar att dras in i våldsbejakande extremism kan samtidigt befinna sig i riskzon som tar sig andra uttryck såsom problem hemma, i skolan eller på fritiden. Därför behövs ofta ett samlat stöd från olika aktörer. Samordning kräver en tydlig organisatorisk struktur där tydlig och engagerad ledning hos alla parter ger samverkan legitimitet och nödvändig styrning.

Följande samverkanspartner är viktiga aktörer:

- Utbildningsförvaltning, berörd skola och förskola
- Stadsdelsförvaltning (bl.a. fältassistenter, uppsökare, socialtjänst, säkerhetssamordnare eller motsvarande, ansvarig för det brottsförebyggande arbetet samt ungdomsmottagning)
- Arbetsmarknadsförvaltning, jobbtorg
- Polismyndigheten
- Religiösa samfund
- Föreningar och frivilligorganisationer
- Landstinget (vårdcentraler, psykiatri)
- Bostadsbolagen

Professionella såsom socialarbetare, lärare, kuratorer, fritidsledare med flera kan få stöd genom den nationellt uppbyggda portalen med bl.a. utbildningsmaterial, rapporter, frågor och svar:

<http://www.samordnarenmotextremism.se/kunskap/>

c) Anhörigstöd: om en person blivit aktiv i en våldsbejakande extremistisk gruppering, eller en resa för att delta i strider utomlands inte har gått att förhindra är det mycket viktigt med stöd till familj, vänner och närstående från socialtjänst och ideell sektor. En nationell hjälplinje riktad till oroliga anhöriga kommer att startas under hösten.

d) Efterperspektiv: när en person vill lämna en våldsbejakande extremistisk gruppering eller kommer hem från strider utomlands är det avgörande med anpassade inkluderande insatser. Även då är det viktigt med ett lokalt samarbete emellan olika aktörer. Frivilligorganisationer kan erbjuda målgruppen stödinsatser och råd. Även trossamfund arbetar med rådgivning, men också psykosocialt stöd.

När det gäller personer som deltagit i strid är hälsoinsatser med största sannolikhet ett stort behov. Därför är det viktigt med samverkan mellan socialtjänstens socialpsykiatri och missbruksenheter, samt vårdcentraler och psykiatri (PTSD, trauma etc.).

När det gäller försörjning är det viktigt med samarbete mellan socialtjänstens försörjningsstöd, Jobbtorg och andra insatser vid arbetsmarknadsförvaltningen, samt länk till Arbetsförmedling.

Slutligen, är boendefrågan en förutsättning som behöver fungera och därför bör även bostadsbolagen ingå i en samverkan under *efterperspektivet*.

3. Ansvarsfördelning

Stadsledningskontoret har ett ansvar i att koordinera de centrala förvaltningarna, stadsdelsförvaltningarna och bolagen. De centrala förvaltningarna har ett sektorsansvar inom sina respektive sektorer. Ett mycket stort ansvar vilar på socialförvaltningen som samordnar stadens sociala insatser. Också utbildningsförvaltningen har en central roll.

Ett centralt nätverk för omvärldsbevakning, kunskapsspridning, kompetensutveckling kommer att inrättas.

Då ett flertal centrala förvaltningar samt stadsdelsförvaltningar involveras i arbetet sker samverkan med polismyndigheten på regionnivå samt med Säpo, och med den nationella samordnaren genom stadsledningskontoret.

Lokalt, i respektive stadsdelsförvaltning sker de konkreta insatserna till stadens medborgare. Den lokala nivån är också en viktig informationskälla för säkerhetspolis, då tidiga tecken och kännedom om personer som rekryterats till radikala kretsar finns där.

Lokal samverkan sker med berörda stadsdelsförvaltningar som motor och med sektorsansvariga centrala förvaltningar som stöd.

4. Riskanalys

Arbetet med våldsbejakande extremism är svårt och förenat med en rad risker. Nedan följer ett antal aspekter att ta hänsyn till ur ett riskperspektiv:

Värna mänskliga- och demokratiska rättigheter

Det är viktigt att arbetet fokuserar på våldshandlingen, det får inte handla om att styra eller kontrollera rättigheterna av åsikts- och yttrandefrihet. För att säkerställa detta ska arbetet förankras med stadsledningskontorets kansli för mänskliga rättigheter och demokrati.

Insatser måste även värna om mötes- och föreningsfrihet vilket kan innebära en utmaning i det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism.

Social oro

Som en del av en globalisering påverkar globala konflikter även situationen lokalt. Då är omvärldsbevakning och proaktiva insatser med syfte att motverka social oro i staden viktigt.

Risk att grupper stigmatiseras

Ett förebyggande arbete får inte leda till att invånare stigmatiseras, exempelvis måste religiösa begrepp hanteras varsamt så att de inte kopplas till våldsbejakande extremism. Stadens sätt att kommunicera frågan har en viktig roll.

Risk att undergräva myndigheters legitimitet

För att myndigheter ska behålla sin legitimitet är det viktigt att ansvarsfördelning, samt befogenheter är tydligt och efterlevs. Även transparens i arbetet är viktigt för trovärdigheten.

Risk för kontraproduktivitet

Det är viktigt att genomförda insatser ger goda effekter. Ett felaktigt arbetssätt kan i värsta fall vara kontraproduktivt. Internationell omvärldsbevakning, att följa kunskapsutvecklingen inom området och löpande uppföljningar samt utvärderingar är därför mycket viktigt för att kvalitetssäkra arbetssättet.

5. Befintligt arbete

Socialtjänsten i de stadsdelsförvaltningar där frågan om våldsbejakande extremism har aktualiserats ser över mottagandet av inkomna ärenden gällande målgruppen, samt vilka verksamheter som ärendet kan länkas till (vårdcentral, familjerådgivning, psykiatri, m.fl. se ovan). Stadsdelsförvaltning, polis, religiösa samfund, frivilligorganisationer, skola, m.fl tar upp frågan vid befintliga samverkansmöten. I vissa stadsdelsförvaltningar har även särskilda arbetsgrupper formerats för att enkom lyfta denna fråga. Det handlar om att skapa en mobilisering för ett förebyggande- samt efterarbete. Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning har utvecklat ett samarbete med den lokala moskén kring frågan.

Workshop och konferens har anordnats på tema radikaliserings och våldsbejakande extremism i vissa stadsdelsförvaltningar.

Några stadsdelsförvaltningar har knutit kontakt med Fryshuset för att anordna en utbildning för alla medarbetare som arbetar uppsökande i stadsdelsförvaltningen. Skarpnäcks stadsdelsnämnd antog år 2014 ett lokalt program med nolltolerans mot nazism, rasism och våldbejakande extremism.

Dessutom har frågan om radikaliserings uppmärksammats inom skolan, både på central nivå vid utbildningsförvaltningen och på skolor lokalt.

På stadsledningskontoret har en samverkan inletts med den nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism. En studieresa tillsammans med den nationella samordnaren, polismyndigheten samt Malmö stad och Göteborgs stad för att studera framgångsrika metoder i det förebyggande arbetet har genomförts. Kontakter med andra större kommuner i landet har upprättats. Kontaktvägar med Säpo har säkerställts.

6. Det fortsatta arbetet

Mycket av det förebyggande arbetet för att skapa jämlika levnadsvillkor för barn och unga i en stad som håller samman sker inom ordinarie verk-

samhet. För att kunna hantera signaler om radikaliserings och motarbeta radikaliserings krävs dock ett antal nya åtgärder.

- *Säkerställa stadsövergripande koordinering*

Området inbegriper en rad centrala förvaltningar, stadsdelsförvaltningar och bolag. Alla insatser som krävs är inte av social karaktär. Det är därför viktigt att en stadsövergripande koordinering av frågan säkerställs av stadsledningskontoret.

- *Utbildning av berörda tjänstemän, och andra aktuella aktörer i frågor som gäller våldsbejakande extremism.*

En generell kunskapshöjning om våldbejakande extremism för berörda tjänstemän och aktörer, i de områden som berörs, skulle vara en bra start på samverkan inom området. Det skulle också kunna vara ett tillfälle att lansera denna strategi.

- *Mobilisera stöd till anhöriga och berörda individer.*

Det behövs en samordning, organisation och kommunikation kring anhörigstöd för att öka tydligheten och servicen till stadens medborgare. En tydlig ingång och målsättning om att erbjuda rätt insatser är väsentligt.

- *Lokal information/kommunikation*

Då det finns många svårigheter och utmaningar att hantera inom fältet våldsbejakande extremism måste staden hela tiden eftersträva en tydlig och saklig information, samt kommunikation med medborgarna.

- *Utveckla samverkan/samverkansöverenskommelser*

Kärnan i denna strategi är samverkan. Det finns många aktörer som vill och behövs i arbetet att motverka våldsbejakande extremism. Svårigheten är att skapa en fungerande samverkan med tydlig ansvarsfördelning samt information/kommunikation om vem som gör vad. Det bör övervägas om denna samverkan kan kopplas till det befintliga arbetet med att ta fram samverkansöverenskommelser med polisen.

- *Stöd till de olika verksamheter i staden som berörs i sitt yrkesutövande.*

Med koppling till resonemanget om samverkan (se ovan) behöver respektive verksamhet få klarhet i sitt ansvar, samt eventuellt stöd för att kunna motsvara förväntningar.

- *Samarbete med andra myndigheter och civilsamhället.*

Samarbete med andra myndigheter är också av största vikt liksom övriga civilsamhället. Det kan handla om ideologiskt och/eller teologiskt insatta personer som kan vara en resurs både i det förebyggande arbetet, stöd till anhöriga samt en påverkanskraft för att individer ska kunna lämna våldsbejakande sammanhang.

- *Internationellt samarbete och erfarenhetsutbyte.*

Då det finns länder och städer inom EU som arbetat längre med frågan är internationellt samarbete/ erfarenhetsutbyte värdefullt. Länder som brukar nämnas är Storbritannien och Danmark (exempelvis Århus). Inom EU har ett nätverk som heter RAN (radicalisation awareness network) bildats.

- *Omvärldsbevaka sakområdet.*

Eftersom händelseutvecklingen inom området är snabb, är det avgörande att staden har en aktiv omvärldsbevakning.

- *Media och sociala medier*

En stor del av rekryteringen till våldsbejakande extremism sker via sociala medier. Det är svårt att kontrollera och agera emot. Även i detta fall är kunskap genom omvärldsbevakning viktigt för att följa utvecklingen, men också samverka med den nationella samordnaren, polismyndigheten och Säpo.

- *Stöd till föreningar och andra aktörer lokalt*

Det finns exempel på lokala aktörer som bidrar med insatser lokalt. Exempelvis har Islamiska förbundet och moskén i Rinkeby-Kista startat föräldra- och ungdomsutbildningar för berörda i Järvaområdet. Det är mycket viktigt att stödja sådana lokala initiativ. Det är också viktigt att involvera lokala föreningar som i vissa fall har kontakt med invånare som myndigheter inte kommer i kontakt med.

- *Metodutveckling av ett förebyggande arbete.*

Kombinationen av kompetensutveckling, informationsinsatser, utveckling av samverkansstruktur, internationellt erfarenhetsutbyte, och omvärldsbevakning kommer resultera i en metodutveckling som behöver befästas och implementeras.